

《外國語文研究》第二十二期 抽印本
2015 年 6 月 75~95 頁

學習土耳其語作為外語之德國與台灣大學生的語音偏
誤與解決建議

杜爾孫

學習土耳其語作為外語之德國與台灣大學生的語音

偏誤與解決建議

杜爾孫*

摘要

本論文探討於大學部或語言學校學習土耳其語、年齡介於十八到二十三歲之間的台灣與德國學生會犯的口語偏誤。學生在讀基礎級土耳其文時，會因其母語導致語音上的偏誤。本論文不但探討了這類偏誤，亦援引語音學研究理論來提出已證實有效的解決方案。本文針對學生語音資料以及教室環境中學生的表達實例做分析，其中包括：漏讀單音、漏讀音節、重複、誤讀、補音、音調與重音轉移等偏誤。此外，本論文亦根據研究發現，列舉所有德國與台灣大學之所以發生口語偏誤現象的可能因素，並提出改善此問題的解決方法。

關鍵字：以土耳其語為外語、比較語音學、德語、中文

* 國立政治大學土耳其語文學系副教授
2014 年 11 月 18 號到稿 2015 年 2 月 13 日通過刊登

Taiwanese and German Undergraduate Students Pronunciation Errors Towards Learning Turkish as a Foreign Language

Dursun Köse*

Abstract

This research examines which pronunciation errors, made by Taiwanese and German undergraduate or language institute students between the age of 18-23 when they read basic Turkish context are due to their mother tongues as well as provides the solution activities on the basis of linguistic research theory. This paper analyzes samples derived from speech data and classroom examples, including sound omission, syllable omission, syllable repetition, misreading, complementary sound, tone and accent transfer etc. Based on the research findings, this research also proposes solution for speech errors made by German and Taiwanese graduates.

Key Words: Turkish as a foreign language, comparative phonetics, German, Chinese

* Associate Professor, Department of Turkish Language and Culture, National Chengchi University

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Alman ve Tayvanlı Lisans Öğrencilerinin Yaptıkları Olumsuz Aktarımlar ve Çözüm Önerileri

Dursun Köse*

Özet

Bu çalışmada, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen, yaşları 18 ile 23 arasında değişen ve bulundukları üniversitelerde lisans düzeyinde ya da açılan Türkçe kursları sayesinde yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Tayvanlı ve Alman öğrencilerin temel düzeyde Türkçe bir metni seslendirirken yaptıkları olumsuz aktarımların hangi yönleriyle kendi anadillerinden kaynaklandığı ve sorunun giderilmesi için ne tür etkinliklere başvurulması gerektiği sesbilimsel kuramlardan yararlanılarak araştırılmıştır. Bu çalışmada, öğrencilerden elde edilen ses verileri ve öğrencilerin sınıf ortamındaki sözlü anlatımları analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir. Değerlendirme, ses yutma, hece yutma, tekrarlama, yanlış okuma, ekleme, tonlama ve vurgu gibi aktarım türlerini kapsamaktadır. Bu çalışmada ayrıca, elde edilen bulguların ışığında Alman ve Tayvanlı lisans öğrencilerinin yaptıkları olumsuz aktarımların giderilmesi için çözüm önerileri getirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yabancı Dil Türkçe, Karşılaştırmalı Sesbilim, Almanca, Çince

* Doçent Doktor, Ulusal Chengchi Üniversitesi, Türk Dili ve Kültürü Bölümü

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Alman ve Tayvanlı Lisans Öğrencilerinin Yaptıkları Olumsuz Aktarımlar ve Çözüm Önerileri

Dursun Köse

1. Giriş

Karşılaştırmalı sesbilim çalışmaları, birden fazla dile ait sesbilimsel dizgelerin birbirleriyle karşılaştırılması ve bu diller arasındaki sesbilimsel benzerliklerin ya da farklılıkların belirlenmesini öngören bilim dalıdır. Araştırmaya konu olan Almanca, Çince ve Türkçenin birbirinden farklı sesbilimsel yapılar içermesi, ayrıca bu dillerin farklı dil ailelerinin üyeleri olması araştırmayı gerekli kılmaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde sesletim konusuna alfabe öğretiminden sonraki aşamalarda yeterince yer verilmediği düşünülmektedir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen farklı anadili konuşucuları sesletimde aynı başarıyı gösteremedikleri gözlemlenen durumlardandır. Bunun nedenlerinden biri, herhangi bir dilin içerdiği sesbilimsel özelliklerin hedeflenen dildeki sesleri çıkarmaya elverişli olmaması şeklinde açıklanabilir. Dillerde bulunan sesbilimsel özelliklerin, gerek sesli okuma gerekse sözlü anlatım etkinliklerinde belirgin bir şekilde ortaya çıktığı görülmektedir.

Sesletim, yabancı dil öğreniminde önemli bir yere sahiptir. Doğrudan diğer becerilerin edinimini de etkilemektedir. Özellikle dinleme ve konuşma becerisinin gelişmesinde etkin rol oynar. Dil öğrenenler aynı zamanda, öğrendikleri yabancı dile

karşı olumlu yönde tutum gösterirler. Günümüzde, yabancı dil öğretimi derslerinin çoğunlukla iletişimsel yaklaşım kuramlarına göre yapıldığı varsayılırsa doğru ve etkili iletişim için sesletim konusunun yeri daha da önemli hale gelmiştir. Sınıf ortamında yabancı dil öğrenenlerin karşılıklı konuşma, sözlü anlatım ya da grup çalışması uygulamalarında dili doğru seslendirmeleri beklenmektedir. Bu becerisini geliştiremeyen öğrencilerin hedef dile karşı olumlu bir tutum içine girmeleri beklenemez.

Farklı anadil konuşucularının Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenirken ya da Türkçeyi seslendirirken aynı başarıyı göstermeleri beklenemez. Temel düzeyde İngilizce konuşan yabancı uyruklu birinin nereli olduğu az çok tahmin edilebilmektedir. Örneğin, anadili Arapça olan bir öğrenci ile anadili Korece olan diğer bir öğrencinin temel düzeyde hazırlanmış aynı metni okurken hangisinin Koreli hangisinin Arap olduğu tahmin edilebilir. Müzikteki notalar gibi her dilin kendine ait sesbilimsel bir dizgesi vardır. Dolayısıyla Korecenin sesletim sistemiyle büyümüş olan Koreli öğrenci ile Arapçanın ses özellikleriyle konuşan Arap öğrencinin İngilizce metni okurken anadile ait ses özelliklerini bu dile taşıması normaldir. Kısaca buna; “yabancı bir dili seslendirirken anadilde olan sesbilimsel özellikleri hedef dile aktarma sorunu” diyebiliriz.

Uzun (bkz. 2006: 59), *Biçimbilim Temel Kavramları* adlı çalışmasında “Dillerde, ünlü ve ünsüz, önemli sayıda sesi bağlayan benzeşme (assimilation) süreçleri bulunmaktadır. Bu süreçler arasında ses uyumu (phonetic harmony) denilen türde olanlar, önemli bir yer tutar” demektedir. Uzun ayrıca, birçok dilde Türkçedekine benzer ses uyumları bulunduğunu ama Türkçede olanların kapsamlı ve son derece ayrıntılı olduğunu belirtir. Türkçeye diğer dillerden geçmiş yabancı sözcüklerin de uyum kurallarından etkilenmesi, yabancı sözcüklere eklenen eklerin de altbiçimciklenmesine (allomorph) yani birden fazla biçimciğin olduğu durumlara

yol açarlar.¹

Türkçe ve Almancada ses benzeşmesi ile ilgili bir çalışmada Aldemir, Türkçe ve Almacanın farklı dil ailelerine ait olmasına karşın ses değişiminde benzer ve farklı ses değişim özelliklerine sahip olduğunu belirtir (Aldemir: 2013: 116).²

Yabancı dil öğrenenler, hedef dildeki sesleri ve bürün kalıpları ayırt etme ve üretme, ses dizelerini algılama ve öğrenme, kesintisiz bir ses dizgesini anlamlı yapılandırılmış sesbirimsel öğelere dönüştürme becerisine sahiptir (bkz. CEF: 102).³ Konuşma becerisinin gelişmesinde etkin role sahip sesletimin geliştirilmesi için hangi adımların atılması ve öğrenenlerin hangi sesletim becerilerine sahip olması gerektiği gerek sınıf içi etkinliklerinde gerekse ders malzemelerinde belirlenmelidir. Bir dile ait sesbirimsel beceriler ile sesletme yeteneğinin farklı iki alan olduğunun dikkate alınması gerekmektedir. Ayrıca Türkçenin yabancı dil olarak öğretildiği ortamlarda öğrencilerin olumsuz sesletim aktarımlarının hangi yönüyle kendi anadillerinden kaynaklandığının bilinmesi olumsuz aktarımları asgariş düzeye indirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Kuramsal arka plan

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen Alman ve Tayvanlı öğrencilerin Türkçe bir metni okurken yaptıkları olumsuz aktarımları doğru şekilde tespit edebilmek için Almanca, Çince ve Türkçenin ses yapılarına kısaca değinmekte yarar var. Türkiye Türkçesinin olmazsa olmaz kurallarından biri sayılan ünlü uyumunu doğru şekilde

¹ N. Uzun, Engin. *Biçimbilm Temel Kavramlar*. Papatya Yayıncılık İstanbul, 2006.

² Aldemir, A. "Türkçede ve Almancada Ses Benzeşimi". *İDİL Dergisi* S. 10 V.2. 2013. Aldemir, ses değişim türlerini genizsi benzeşim, genizsileşme, damaksılaşma, ileriye doğru benzeşim, geriye doğru benzeşim, ünlüler arası ötümlüleşme, ünlü uyumu, son ünlü silinmesi, son ses düşmesi, iç ses düşmesi, ses türemesi, ön türeme, iç türeme, son türeme, göçüşme, yer değiştirme, hece düşmesi, benzeşmezlik, aykırılaşma, ikileme, tekleşme, kaynaşma, iki ünlünün yan yana gelmesi, orta hece ünlüsünün değişmesi, yuvarlaklaşma olarak açıklamıştır.

³ *Common European Framework of Reference for Languages, Learning, Teaching, Assessment*. Cambridge University Press. Cambridge, 2001.

kullanmak, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin ilk dikkat etmesi gereken durumdur.

Türkiye Türkçesinde ünlüler; çene açısının durumuna, dudakların biçimine ve dilin devinimine göre üç ana başlıkta değerlendirilebilir (bkz. Ergenç: 1995: 20).⁴ Türkçenin temel yapısını meydana getiren sesler, bu üç organın hareketleri ile oluşmaktadır (bkz. Banguoğlu: 1998: 34).⁵ Çene, dudak ve dilin biçimine göre oluşan bu sesler, kalın- ince, düz- yuvarlak, geniş- dar ünlüler olarak şekillenmiştir. Alt çenenin biçimine göre geniş ya da dar, dudakların biçimine göre düz ya da yuvarlak, dilin biçimine göre kalın ya da ince olarak şekillenen ünlüler Tablo 1’de gösterilmiştir.

	düz		yuvarlak	
	geniş	dar	geniş	dar
Kalın	a	ı	o	u
Ince	e	i	ö	ü

Tablo 1 Türkçede Ünlülerin Sınıflandırılması

Türkçeyi diğer dillerden ayıran özelliklerden bir tanesi, sözcük dizininde kalın ünlüden sonra kalın, ince ünlüden sonra ince bir ünlünün gelmesi durumudur (büyük ünlü uyumu). Örneğin: masa, masalar, masalarda (kalın), ev, evler, evlerde (ince). Ancak Türkçeye başka dillerden geçen yabancı sözcükler bu kurala uymamaktadır. Örneğin; kalem, anne, kitap gibi kurala uymayan bu tür sözcüklerde sözcükteki son ünlünün durumuna göre sonradan gelen ek kalın ya da incedir.

Sondan eklemeli diller grubuna dahil olan Türkçede, sözcük içinde yer alan ünsüzlerin sesletilmesinde de güçlük çekildiği gözlenen durumlardandır. Türkçede

⁴ Ergenç, İ. “*Almanca ve Türkçe Ses Yapılarının Karşılaştırılması*”. Ankara Üniversitesi DTCF Yayınları, No: 345, Ankara, 1984.

⁵ Banguoğlu, T. *Türkçenin Grameri*. Türk Dil Kurumu Yayınları 528, Ankara, 1998.

ünsüzler, çıkış biçimlerine, çıkış yerlerine ve ses tellerinin durumuna göre şekillenirler. Gencan (1997: 24)⁶ ünsüz sesleri; “*ses yolunda engele uğrayarak türlü örgenlerle boğumlananlar*” şeklinde tanımlar. Çıkış biçimlerine göre şekil alan ünsüzler kendi içinde patlamalı (b,d,g,p,t,k), geniz (m, n), çarpmalı (r), yan daralma (l), sürtünücü ünsüzler (c,ç,f,h,j,s,ş,v,y,z) şeklinde tanımlanır. Çıkış yerlerine göre ise; çift dudak (b, p, m), dudak diş (f,v), dilucu- dışardı (d,t), dilucu- dişeti (n,r,s,z), dil- öndamak (c,ç,j,ş,y), dilucu- öndamak (l), dil- artdamak (k,g) ve gırtlak ünsüzü (h) şeklinde tanımlanır. Ses tellerinin titreşimine göre iki tür ünsüz grubu vardır. Bunlar ötümlü ünsüzler (b,c,d,g,j,m,n,r,v,y,z) ve ötümsüz ünsüzler (ç,f,h,k,p,s,ş,t) dir.

S. Duanmu (bkz. 2007: 13), konuşma etkinliğini, ses dizgesindeki seslerin bütünü olarak tanımlar. Ona göre ses dizgesindeki sesler ünlü ve ünsüz seslerden oluşur. Ancak kimi durumlarda bir sesin birden fazla tonda seslendirilmesi olasıdır. Çinde de bu özellik diğer dillere oranla yüksektir. Örneğin “i” ünlüsü dört farklı tonda seslendirilebilir.⁷ Çindeki birleşik ünlüler (diphthong) ve burun ünlüleri de sesletimdeki ton sayısında belirgin rol oynamaktadır.

Tayvanlı öğrenciler tarafından anadili olarak konuşulan Çince de tek (basit), birleşik ve burun ünlüsü olmak üzere 38 ünlü bulunmaktadır. Bu ünlüler, Türkçede olduğu gibi çene açısının durumuna, dilin devinimine ve dudak biçimine göre şekillenir. Çince de, Türkçede olduğu gibi 21 ünsüz bulunmaktadır. Bu ünsüzler çıkış yerlerine, çıkış biçimlerine ve ses tellerinin titreşimine göre şekillenirler. Türkçe ile Çincenin ses yapıları karşılaştırıldığında Çince deki ünlülerin Türkçeden daha fazla olduğu anadili Çince olan öğrencilerin daha fazla sayıda sesi seslendirebildikleri söylenebilir. Bu çalışmanın ana konusu olmaması nedeniyle Çincenin ses yapısı ile ilgili ayrıntılı açıklamalara yer verilmemiştir. Türkçe ve Çincenin sesbilimsel

⁶ Gencan, T.N. *Dilbilgisi*. Kanaat Yayınları, İstanbul, 1997.

⁷ Duanmu, S. *The Phonology of Standart Chinese*. Oxford University Press, 2007.

özelliklerinin benzer ve farklı yönleri için bkz. (Erden Tuğlu: 2006).⁸

Hint- Avrupa dil ailesinin Germen grubunda yer alan ve bugün Avrupa’da en çok konuşulan dillerin başında gelen Almanca’da ünlü ve ünsüzlerin sesletilmesi Türkçe’deki ünlü ve ünsüzlerin sesletilmesinde benzerlikler olduğu gibi farklılıklar da bulunmaktadır. Kısaca belirtmek gerekirse Almancada ünlüler ya uzun ve sert ya da kısa ve yumuşak sesletilir. Uzun sesletilen ünlüler genelde iki ünlünün yan yana gelmesi ya da önüne gelen ünsüz ses ile gerçekleşir. “rot” sözcüğünceki “o” ve “Boot” sözcüğündeki çift “o” uzun sesletilir. Alman öğrencilerin Türkçe sözcükleri seslendirirken ünlüleri kısa ya da uzun seslendirdikleri gözlenmiştir. Bu durum; Alman öğrencilerinin Türkçe sözcükleri seslendirirken Almancadan alışık oldukları sesletimi Türkçeye aktardıklarının bir göstergesidir şeklinde açıklanabilir.

3. Olumsuz aktarım türleri

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde öğrenciden beklenen Türkçeyi ölçünlü şekliyle öğrenmesidir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretenlerin, öğrenenlerden beklediği Türkçeyi bu ölçünlü şekliyle öğrenmeleri ve konuşmalarıdır. Ancak çoğu zaman Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrenciler özellikle temel düzeyde beklenen başarıyı göstermekte zorlanırlar. Sözcükleri ya da tümceleri okurken kısmen hatalar yaparlar. H.V George’un “*istenmeyen hatalar*” olarak tanımladığı bu sorunu okuma ya da sesletim hataları şeklinde de tanımlayabiliriz.⁹

Ergenç, olumsuz aktarım türlerini dil içi ve dil dışı olumsuz aktarım türleri olmak üzere iki grupta açıklamaktadır. Dil içi olumsuz aktarım türlerini yerine koyma, abartılı ayırma ve abartılı kural kullanımı olarak açıklar. Yerine

⁸ Tuğlu, S. Erden. *Türkçe ve Çincenin Ses Yapıları Açısından Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi. Ankara, 2006.

⁹ George, H.V. *Common Errors in Language Learning*. Newbury House Publishers. Massachusetts, 1972.

biçimbilimsel özellikleri hedef dile aktarılırken benzerlikler öğrenmede kolaylaştırıcı etkide bulunuyorsa olumlu aktarıma, diller arasında zıtlıklar ise olumsuz aktarıma sebep olabilmektedir.¹²

Bu çalışmada, Alman ve Tayvanlı lisans öğrencilerinin ana dillerindeki sesbilgisel özelliklerin hedef dile olan benzerliklerinin ya da farklılıklarının tespit edilmesi, öğrencilerin Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenirken karşılaştıkları olumsuz aktarımları azaltacağı düşünülmektedir.

4. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın yöntemi açıklanmıştır. Araştırma modeli, araştırmanın evreni, verilerin toplanması, sınırlılıklar, tartışma soruları ve verilerin analizi bu bölümün alt başlıklarıdır.

4.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, Alman ve Tayvanlı deneklerden alınan ses kayıtlarının çözümlenmesine ve 2013- 2014 öğretim yılı 1. ve 2. dönem yabancı dil olarak Türkçe derslerindeki gözlemlere dayalı nitel bir araştırmadır.

4.2 Evren- Örneklem

Bu araştırmaya, 2013- 2014 öğretim yılı 1. döneminde öğrenim gören Tayvan Ulusal Chengchi Üniversitesi Yabancı Diller Fakültesi Türk Dili ve Kültürü Bölümü lisans öğrencileri, 2013- 2014 yaz döneminde yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Duisburg- Essen Üniversitesi Yabancı Dil Kursları (Institut für Optionale Studien) öğrencileri ile Augsburg Üniversitesi Dil Öğretim Merkezi'nde (Sprachzentrum Universität Augsburg) 2013- 2014 öğretim yılı yaz döneminde Türkçe öğrenen

¹² Oflas, A., Bolat, H. "Almanca Öğreniminde Ana Dili ve İngilizce Kaynaklı Girişim Hataları". Turkish Studies V.7/1, p.1635-1651, 2012.

öğrenciler katılmıştır. Araştırmaya 81 Tayvanlı ve 40 Alman uyruklu öğrenci katılmıştır.

4.3 Verilerin toplanması

Ulusal Chengchi Üniversitesi, Duisburg- Essen Üniversitesi ve Augsburg Üniversitesinde Türkiye Türkçesi öğrenen öğrencilerin ses verileri değerlendirme kapsamına alınmıştır. Temel düzeydeki öğrencilere göre hazırlanmış bir metin araştırma kapsamına alınan öğrencilere hem sözcük hem metin düzeyinde okutularak kaydedilmiştir.

Ayrıca Ulusal Chengchi Üniversitesi Türk Dili ve Kültürü Bölümünde konuşma derslerini veren öğretim üyeleri ile Duisburg-Essen Üniversitesi ve Augsburg Üniversitesi'nde görev yapan Türkçe okutmanların görüşleri alınmış, öğrencilerin Türkçe sesletiminde yaptıkları olumsuz aktarım hataları belirlenmiştir.

4.4 Sınırlılıklar

Araştırmaya dahil olan Tayvanlı öğrencilerin sayısı Alman öğrencilerinin sayısından daha fazla olduğu için Tayvanlı gruptan ilk 40 öğrenci seçilmiş ve seçilen bu öğrencilerin verileri değerlendirmeye alınmış, diğerleri dahil edilmemiştir. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin yaş, cinsiyet, bildiği diğer diller gibi değişkenleri araştırmaya dahil edilmemiştir. Araştırma, “*Tırtılın Hikâyesi*” isimli metinle sınırlandırılmıştır. Araştırma kapsamına sadece toplamda 30 saat Türkçe dersi almış olan temel düzeydeki öğrenciler dahil edilmiştir. Araştırma kapsamına alınan metin *Tırtılın Hikâyesi* (Türkçe Öğreniyorum Ders Kitabı s. 28)¹³:

“Bir tırtıl pazartesi sabah uyanıyor. Bir elma yiyor. Bu tırtıl salı günü kalkıyor, duş alıyor, kahvaltıda bir elma bir portakal yiyor. Tırtıl çarşamba günü yedide kalkıyor.

¹³ Yabancılar için Türkçe Ders ve Alıştırma Kitabı Türkçe Öğreniyorum. Ulusal Chengchi Üniversitesi Türk Dili ve Kültürü Bölümü. Taipei, 2014.

Bir elma bir portakal ve bir şeftali yiyor. Bizim tırtıl perşembe günü saat sekizde kalkıyor banyo yapıyor. Sonra bir elma bir portakal bir şeftali bir muz ve bir çilek yiyor. Bizim obur tırtıl, cuma günü saat sekiz buçukta kalkıyor. Banyo yapıyor. Kahvaltıda bir elma, bir portakal, bir şeftali, bir muz, bir çilek, bir armut ve bir kiraz yiyor. Bizim sevimli tırtıl cumartesi çok geç kalkıyor ve banyo yapmıyor. Çünkü o çok yorgun ve hasta. O, mutfığa gidiyor, bir elma, bir portakal, bir şeftali, bir muz, bir çilek, bir armut, bir kiraz ve büyük bir karpuz yiyor. Ve pazar günü bizim obur tırtıl yavaş yavaş kalkıyor şöyle bir hareket ediyor. Kırmızı, sarı, siyah renkli kanatlarını açıyor, uçuyor, uçuyor.”

4.5 Tartışma soruları

Bu çalışmada aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

1. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen Alman ve Tayvan uyruklu lisans öğrencilerinin Türkçe bir metni okurken yaptıkları sesletim hataları nelerdir?
2. Öğrencilerin metni okurken yaptıkları sesletim hataları Türkçe, Almanca ve Çince de bulunan sesbilimsel farklılıklardan mı kaynaklanmaktadır?
3. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen Tayvanlı ve Alman lisans öğrencileri hedeflenen dildeki bazı sesleri çıkarmakta güçlük çekmekte midirler? Buna neden olan sesler hangileridir?
4. Alman ve Tayvanlı lisans öğrencilerinin Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenirken yaptıkları sesletim hatalarının giderilmesi için neler yapılabilir? Bunun için farklı bir öğretim programına ya da mevcut programları geliştirmeye dönük çalışmalar gerekli midir?

4.6 Verilerin Analizi

Elde edilen tüm ses verileri “wow” dosyasına aktarılmış, yapılan sesletim

hatalarının neler olduğu, hangi anadili konuşucularının seslendirmede özellikle hangi seslerde hatalar yaptıkları belirlenerek karşılaştırmalı sesbilim esaslarına uygun olarak değerlendirilmiştir. Öğrencilerin yaptıkları olumsuz aktarım hatalarının tespit edilmesinde ses yutma, hece yutma, tekrarlama, yanlış okuma, ekleme, tonlama ve vurgu hataları üzerinde durulmuştur. Ergenç tarafından da belirtildiği gibi (bkz. Ergenç: 1984)¹⁴ karşılaştırmalı dilbilim çalışmalarında değerlendirme kapsamına alınması gereken olumsuz aktarım türleri yerine koyma, abartılı ayırılma, abartılı kural kullanımı, aşırı genelleme ve aşırı mükemmelleme'dir. Ses kayıtlarının analizinde bu türlere göre de değerlendirme yapılmıştır. Değerlendirmenin güvenilirliği için tüm ses verileri 3 Türk öğretim üyesi ile eşzamanlı olarak dinlenmiş, elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

5. Bulgular ve Yorumlar

Bu araştırmada elde edilen bulgular ve elde edilen sonuçlarla ilgili yorumlar bu bölümde belirtilmiştir.

1. Araştırma kapsamına alınan Alman ve Tayvanlı öğrencilerin, Türkçedeki ünlü ve ünsüz seslerde yaptıkları hatalar özellikle *ı, i, u, ü* ünlüleri ile *r, h, s, ş, v, f, y*, ve *ğ* ünsüzlerinin seslendirilmesinde ön plana çıkmaktadır.

Hem Tayvanlı hem Alman öğrencilerinin *ı* ve *i* ünlüsü bulunan sözcükleri yanlış seslendirdikleri görülmüştür. Ancak Alman öğrencilerin Tayvanlı öğrencilere oranla daha fazla yanlış sesletimde bulundukları gözlemlenmiştir. Alman öğrencilerin çoğu metni okurken sözcükleri, “*tırtıl*” yerine “*tirtıl*”, “*uyanıyor*” yerine “*uyaniyor*”, “*kalkıyor*” yerine “*kalkiyor*”, “*yapmıyor*” yerine “*yapmıyor*” şeklinde seslendirmişlerdir.

¹⁴ Ergenç, İ. *Almanca ve Türkçe Ses Yapılarının Karşılaştırılması*. Ankara Üniversitesi DTCE Yayınları, No: 345, Ankara, 1984.

Alman ve Tayvanlı öğrencilerin birkaç sözcükteki *u* ünlüsünü *ü* şeklinde seslendirdikleri görülmüştür. Hem Alman hem Tayvanlı öğrenciler sözcükleri “*uyaniyor*” yerine “*üyaniyor*”, “*duş*” yerine “*düş*” şeklinde seslendirdikleri görülmüştür.

2. Türkçede çıkış biçimine göre şekil alan ve çarpmalı ses olarak adlandırılan *r* ünsüzünün seslendirilmesi Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için bir sorun olarak öne çıktığı söylenebilir. Hem Tayvanlı hem Alman öğrencilerin *r* ünsüzünü seslendirirken hata yaptıkları gözlemlenmiştir. Alman öğrencilerin *r* ünsüzünü kimi zaman yuttukları, kimi durumlarda vurguladıkları gözlemlenmiştir. Tayvanlı öğrencilerin de *r* ünsüzünü seslendirmekte güçlük çektikleri, bu nedenle seslendirmedikleri gözlenen durumlardandır. Tayvanlı öğrenciler sözcükleri “*bir*” yerine “*bi*”, “*uyaniyor*” yerine “*uyaniyo*” olarak seslendirmişlerdir. Bu durum “*uyaniyor*” sözcüğündeki *o* ünlüsünün uzatılarak seslendirilmesi şeklinde açıklanabilir. Aynı şekilde şimdi zaman eki *-yor*’daki *o* ünlüsü uzatılarak seslendirilmektedir.

3. Ayrıca *ğ* ünsüzünün, öğrenciler tarafından güçlkle seslendirdikleri görülmektedir. Genellikle hem Alman hem Tayvanlı öğrenciler *ğ* ünsüzünü *y* ünsüzü olarak seslendirdikleri görülmüştür. Her iki gruba ait öğrencilerden bazılarının sözcüğü “*mutfağa*” yerine “*mutfaya*” olarak seslendirdikleri görülmüştür. Alman öğrencilerden farklı olarak Tayvanlı öğrencilerin *y* ünsüzünden sonra *i* ünlüsü gelmesi durumunda *y* ünsüzünü seslendirmedikleri görülmüştür. Tayvanlı öğrenciler sözcüğü “*yıyorum*” yerine “*iyorum*” şeklinde seslendirmişlerdir. Pinyin yazı sistemine göre *Ç* incede bir sözcük *y* ünsüzü ile başlar ve ondan sonraki ünlü *i* olursa, *y* ünsüzü seslendirilmez.

Buna karşın yalnız Alman öğrencilerin *v* ünsüzünü *f* ünsüzü olarak

seslendirdikleri görülmüştür. Alman öğrencilerin büyük bir oranı sözcüğü “*kahvaltı*” yerine “*kahfaltı*” şeklinde seslendirmişlerdir. Almancada *v* ünsüzünden sonra bir ünlünün gelmesi durumunda *v* sesi *f* sesi gibi okunmaktadır. Örneğin; “*Vater*” yerine “*Fater*”, “*Vogel*” yerine “*Fogel*”. Türkçede ötümsüz ünsüz olarak adlandırdığımız *h* ünsüzünün Alman öğrenciler tarafından sesletilmediği, yutulduğu görülmüştür. Araştırmaya dahil olan 40 Alman öğrenciden 18’i, “*kahvaltı*” sözcüğünü “*kaavaltı*” şeklinde okudukları görülmüştür.

4. Araştırmaya dahil olan Alman ve Tayvanlı öğrencilerin Türkçe metni okurken yaptıkları ses ve hece yutma, tekrarlama, yanlış okuma, ekleme, tonlama ve vurgu hatalarına bakacak olursak şunları söyleyebiliriz.

Ses kayıtlarının analizinde “ses yutma” özelliğine örnek verebileceğimiz “*çarşamba*” sözcüğündeki “*r*” ünsüzünün yutulması gösterilebilir. Özellikle Alman öğrencilerin “*çarşamba*” sözcüğündeki “*r*” sesini yuttukları gözlemlenmiştir. Aynı şekilde Tayvanlı öğrencilerin “*geliyor, gidiyor, uyuyor*” gibi şimdiki zaman üçüncü tekilde bulunan –*yor* ekindeki “*r*” sesini yuttukları görülmüştür.

Araştırmaya dahil olan her iki gruba ait öğrencilerde hece yutma durumu gözlemlenmemiştir. Öğrenciler nadiren sözcüğü ya da sözcüğün ilk hecesini tekrarlama yoluna gitmişlerdir. Ancak bu durum sadece bir kaç öğrencide görülmüştür. Sözcükleri ya da sözcüklerin ilk, orta ve son hecesini yanlış okuma oranı Alman öğrencilerde daha fazla olduğu görülmüştür. Alman öğrencilerinin %62’sinin “*şeftali*” sözcüğünü yanlış okudukları görülmüştür. Bu durum, öğrencilerin bu sözcüğü tanımadıkları, anlamını bilmedikleri ya da daha önce hiç seslendirmedikleri için hatalı okudukları şeklinde açıklanabilir.

5. Her iki gruba ait öğrencilerin metinde yer alan sözcüklere herhangi ekleme yapmadıkları görülmüştür. Olumsuz tonlama aktarımlarının birinci ve ikinci

maddeki bulgulara görüldüğü gibi ünlü ve ünsüzlerin yanlış seslendirilmesi nedeniyle ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Ünlü ve ünsüz seslerdeki yanlışlar giderildiğinde tonlama sorunun çözüleceği düşünülmektedir. Bu tür yanlışların giderilmesi için sınıf içi uygulamalarda sesletim etkinliklerine ağırlık verilmesi gerekmektedir.

6. Türkçedeki hece ayrımı, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenlerce doğru olarak yapılamamaktadır. Bu durum, sözcüklerin ya da tümcelerin zor ya da yanlış anlaşılmasına neden olmaktadır. Dilin doğru ve anlaşılır seslendirilmesinde vurgunun yeri ve önemi bilinmektedir. Öğrenciler Türkçe bir metni ya da sözcükleri seslendirirken gerekli yerde gerekli vurguyu yapamamaktadırlar. Sınıf içi uygulamalarda sözcük ve tümcelerde vurgu çalışması yapılmalıdır. Vurgunun, sözcüğün hangi hecesinde yapılması gerektiği üzerinde durulmalıdır. Ana dili Çince olan Tayvanlı öğrencilerin Türkçe sözcükleri hecelerken yaptıkları olumsuz aktarımların Çince kaynaklanan özelliğin hedef dile aktarılması nedeniyle gerçekleştiği söylenebilir. Zira Çince Türkçeye göre daha çözümleyici bir dil görünümündedir. İki dil arasındaki dilbilimsel morfemler birbirinden farklıdır. Türkçedeki sondan ekli görünümün aksine Çince tüm sözcükler bağımsız bir morfemden oluşur.¹⁵ Bu nedenle Tayvanlı öğrencilerin Alman öğrencilere oranla sözcükleri seslendirirken daha fazla duraklama yaptıkları ve sözcükleri vurgusuz seslendirdikleri görülmüştür. Tayvanlı öğrencilerin herhangi bir sözcüğün son sesi ile tümce sonundaki sözcüğü uzun seslendirmeleri anadillerinden kaynaklı bir olumsuz aktarım hatası olarak görülmektedir.

7. Çince 38, Almancada 30 ve Türkçede 29 temel ses bulunmaktadır. Bu durumda ana dili Çince olan öğrencilerin anadili Almanca olan öğrencilere oranla

¹⁵ Köse, D. "Difficulties Resulting from Mother Tongues in Teaching Turkish as Foreign Language and Classification: Past Continuous Tense". 3rd International Turkish Education and Teaching Conference. 9 Eylül University. İzmir- Turkey, 2010.

Türkçeyi doğru ve anlaşılır bir şekilde seslendirmede daha avantajlı oldukları düşünülebilir. Ancak bu doğru bir tanımlama değildir. Çince de daha fazla sesin bulunması Türkçeyi seslendirmede bir kolaylık sağlamamaktadır. Elde edilen sonuçlara göre Tayvanlı öğrencilerin Alman öğrencilere oranla daha az olumsuz aktarımda bulundukları söylenemez ancak Türkçe yeterliğini ileri düzeye getiren bir öğrenci için bu durum bir avantaj olarak ortaya çıkmaktadır.

6. Sonuç

Bu çalışmada, elde edilen veriler ışığında, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen Alman ve Tayvan uyruklu lisans öğrencilerinin temel düzeyde Türkçe bir metni okurken ünlü ve ünsüzleri hatalı seslendirdikleri görülmüştür. Hatalı aktarım, *ı, i, u, ü* ünlülerinde ve *r, h, s, ş, v, f, y, ğ* ünsüzlerinde görülmüştür. Araştırmaya dahil olan Alman ve Tayvanlı öğrencilerin yaptıkları ünlü ve ünsüz hataların Almanca ve Çince de bulunan sesbilimsel özelliklerden (farklılıklardan) kaynaklandığı söylenebilir.

Alman uyruklu öğrencilerin *ı* ünlüsü yerine *i* ünlüsünü sıklıkla kullanmaları Almancanın ses yapısında *ı* ünlüsünün bulunmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu araştırmanın sonucunda, Alman öğrencilerin, Tayvanlı öğrencilere oranla ünlü ve ünsüzleri yüksek oranda hatalı seslendirdikleri görülmüştür. Bu nedenle Alman öğrencilerin Türkçedeki *ı* ünlüsünü, Tayvanlı öğrencilere oranla seslendirmekte güçlük çektikleri söylenebilir.

Türkçeyi anadili olarak konuşanlar nasıl ki sözcükleri sesletirken bilinçsizce ulama, vurgu, tonlama, yuvarlama gibi ses özelliklerini gerçekleştiriyorlarsa Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler de -Tayvanlı ve Alman öğrenciler örneğinde olduğu gibi- sesletimde kendi anadillerinde kaynaklanan nedenlerle olumsuz aktarıma neden olmaktadır. Her iki gruba ait öğrencilerde hece yutma, ses ekleme,

hece ekleme hataları görülmemiştir. Ancak Tayvanlı öğrencilerin Alman öğrencilere oranla sözcükleri seslendirirken daha fazla oranda duraklama yaptıkları ve sözcükleri vurgusuz seslendirdikleri görülmüştür. Sözcüğü yanlış okuma oranı Tayvanlı öğrencilerde Alman öğrencilere oranla daha fazla olduğu gözlemlenen durumlardandır.

Çalışmanın bulgular ve yorumlar bölümünde belirtildiği gibi yerine koyma, abartılı ayırmaştırma, abartılı kural kullanımı, aşırı genelleme ve aşırı mükemmelleme türleri açısından herhangi bir olumsuz aktarım görülmemiştir. Bunun nedeni, öğrencilerin temel düzeyde Türkçe biliyor olmaları ve sözcük dağarcıklarının sınırlı olması ile açıklanabilir.

Olumsuz aktarımların giderilmesi için sınıf içi uygulamalarda, sadece alfabe öğretiminde değil, sonraki aşamalarda da sesletim çalışmalarına yer verilmesi önerilmektedir. Sesli okuma, sözcük tekrarı gibi etkinlikler olumsuz aktarımların giderilmesinde öğrenciye fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Sınıf içi uygulamalarda görsel ve işitsel araçlardan yararlanılması öğrencilerin dili doğal kaynağından öğrenmeleri bakımında önemli görülmektedir.

Araştırma sonucuna göre yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde, hazırlanan ders programının, ders içeriklerinin ya da ders materyallerinin sesbilimsel edinci kazandıracak nitelikte olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Sözcük, tümce ve metin düzeyinde Türkçedeki sözcükbirimlerinin ve sözcükbiçimlerinin sesletilmesine yer verilmesi gerekmektedir. Ayrıca sözcük düzeyinde ya da tümce düzeyinde vurgu ve tonlama çalışmalarının yapılması olumsuz aktarımların olumlu hâle gelmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

Aldemir, Adnan, “Türkçede ve Almancada Ses Benzeşimi”, İdil Dergisi, S. 10, 2013.

Banguoğlu, Tahsin, Türkçenin Grameri, Türk Dili Kurumu Yay., S. 528, Ankara 1998.

Brown, H. Douglas. 2000. Principles of Language Learning and Teaching. Addison Wesley Longman, Inc. A Pearson Education Company.

_____. 2001. Common European Framework of Reference for Languages, Learning, Teaching, Assessment. Cambridge University Press.

Duanmu San, San. 2007. *The Phonology of Standart Chinese*. Oxford University Press.

Ergenç, İclal, “Almanca ve Türkçe Ses Yapılarının Karşılaştırılması”, Ankara Üniversitesi DTCTF Yay., 345, Ankara 1984

Gencan, Tahir Nejat, Dilbilgisi, Kanaat Yay., İstanbul, 1997.

George, H.V. 1972. *Common Errors in Language Learning*. Newbury House Publishers. Massachusetts.

Köse, Dursun, “Difficulties Resulting from Mother Tongues in Teaching Turkish as Foreign Language and Classification: Past Continuous Tense”, 3rd. International Turkish Education and Teaching Conference, 9 Eylül University, İzmir 2010.

Oflas, A., Bolat, H. “Almanca Öğreniminde Ana Dili ve İngilizce Kaynaklı Girişim Hataları”, Turkish Studies S. 7/1, (2012), s. 1635-1651.

Tuğlu, Sinay Erden, Türkçe ve Çincenin Ses Yapıları Açısından Karşılaştırılması, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi, Ankara 2006.

Uzun, Nadir Engin, Biçimbilim Temel Kavramlar, Papatya Yay., İstanbul 2006.

_____. Yabancılar için Türkçe Ders ve Alıştırma Kitabı Türkçe Öğreniyorum,

Ulusal Chengchi Üniversitesi Türk Dili ve Kültürü Bölümü Yay., Taypey 2014.